

УДК [336.227.3:341] (232)

Лещенко Роман Миколайович –

асистент, здобувач кафедри фінансового права
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка

Тенденції та перспективи міжнародно-правового регулювання офшорних механізмів

У цій статті автор досліджує тенденції та перспективи міжнародно-правового регулювання офшорних механізмів. Увага приділяється правовому регулюванню цього інституту, визначаються основні міжнародні організації в цій сфері, а також надається авторське бачення сутності офшорних механізмів в сучасних умовах.

Ключові слова: офшорна юрисдикція, офшорна зона, пільги оподаткування, ОЕСР, ФАТФ, РФС.

В этой статье автор исследует тенденции и перспективы международно-правового регулирования офшорных механизмов. Внимание уделяется правовому регулированию этого института, определяются основные международные организации в этой сфере, а также предоставляется авторское видение сущности офшорных механизмов в современных условиях.

Ключевые слова: офшорная юрисдикция, офшорная зона, льготы налогообложения, ОЭСР, ФАТФ, РФС.

In the article the author considers the trends and prospects of international legal regulation of offshore mechanisms. Attention is paid to the legal regulation of this institution, identified the main international organizations in this area, and provided the author's vision of the essence of offshore mechanisms in modern conditions.

Key words: offshore jurisdiction, offshore zone, tax benefit, OECD, FATF, BFS.

Постановка проблеми. В умовах проведення в Україні податкової реформи, спрямованої на виведення країни з економічної кризи і зміцнення за нею статусу фінансово незалежної держави, вагоме значення має дослідження питання тенденцій та перспектив міжнародно-правового регулювання офшорних механізмів. Неналежне регулювання на національному та міжнародному рівні даного інституту, дає підстави стверджувати, що цьому багатогранному явищу приділяється незаслужено мало уваги як з боку вчених, так і законодавця. Все це дозволяє говорити про своєчасність постановки теми даної статті та про її актуальність.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання міжнародно-правового регулювання офшорних механізмів зайшли відображення в наукових працях зарубіжних і вітчизняних вчених: К. Пінто, Д. Гріфітс, Б. Спітц, Д.О. Гетьманцев, Л. Супрун, Ю.О. Волкова та інших. Але, не зважаючи на значний обсяг наукових праць на дану тему актуальність

дослідження тенденцій міжнародно-правового регулювання офшорних механізмів для вітчизняних суб'єктів господарювання залишається важливим.

Невирішені раніше проблеми. В останні роки у зв'язку з глобалізацією світової економіки участь офшорних механізмів у ній значно зросла, що викликає занепокоєння більшості країн світу у зв'язку з тим, що це несе проблеми для світової фінансової системи. Міжнародне ставлення в світі до офшорних механізмів поступово змінюється і багато країн змінюють своє законодавство з метою дотримання міжнародних стандартів щодо правового регулювання офшорних механізмів.

Мета статті. Дослідження тенденцій, перспектив та завдань міжнародно-правового регулювання офшорних механізмів.

Виклад основного матеріалу. Для початку розгляду міжнародно-правового регулювання офшорних механізмів визначимо, що взагалі мається на увазі під міжнародно-правовим регулюванням. Адже сучасне

міжнародне право характеризується тим, що воно регулює дуже широкий напрямок різних міждержавних правовідносин. Об'єктом регулювання міжнародного права, як правило, є відносини в сфері політики держав та відносини в сфері міжнародної торгівлі. На сьогодні до міжнародно-правового регулювання відносять різні сфери взаємовідносин країн, зокрема економічні, політичні, соціальні, військові, екологічні.

Слід зазначити, що міжнародно-правове регулювання виникло через об'єктивні закони розвитку суспільства. Під час розвитку суспільства почали виникати державні утворення, а це призвело до необхідності мати певний вид правового регулювання суспільних відносин правовими засобами спочатку на рівні держав, а згодом і на міждержавному рівні. Як відомо, правове регулювання являє собою вплив держави на суспільні відносини через систему правових засобів, до яких належать, зокрема, правові норми, правозастосовні акти.

На наш погляд, можна виділити такі рівні правового регулювання:

- національне регулювання, що має об'єктом регулювання відносини в державі;
- міжнародне регулювання, що має об'єктом регулювання міжнародні відносини.

При цьому, на наш погляд, обов'язковим суб'єктом міжнародного правового регулювання офшорних механізмів повинен виступати суб'єкт владних повноважень, який здатен своєю волею спрямовувати або безпосередньо формувати законодавство у сфері оподаткування тієї чи іншої країни (групи країн – наприклад, ЄС). Факт можливості впливу на державу, її органи повинен бути визначальним у питанні детермінації суб'єктного складу міжнародно-правових відносин у сфері регулювання офшорних юрисдикцій.

У зв'язку з цим міжнародне правове регулювання можна розділити на такі види:

- двостороннє, що стосується двох держав, міжнародних організацій або держави і міжнародної організації;
- багатостороннє, що стосується групи держав, міжнародних організацій.

Реалізація інтересів держав є проміжною метою міжнародного правового регулювання. У процесі міжнародного правового регулювання задовольняються також інтереси фізичних та

юридичних осіб, що вступають в економічні відносини. При цьому впорядкування міжнародних суспільних відносин є кінцевою метою міжнародно-правового регулювання.

Міжнародні суспільні відносини є об'єктом міжнародно-правового регулювання. Міждержавні відносини є найбільш поширеними. Водночас варто враховувати, що учасниками міжнародних правовідносин є також суб'єкти, які не є державами. В якості прикладів можна навести ООН (Організація Об'єднаних Націй), ЄС (Європейський союз), МС (Митний союз) тощо.

На наш погляд, до неміждержавних відносин, які не є предметом міжнародного правового регулювання офшорних юрисдикцій відносяться:

- 1) відносини між державами або міжнародними організаціями та фізичними або юридичними особами;
- 2) відносини між юридичними та фізичними особами.

Як вбачається, у цих відносинах принаймні один суб'єкт (фізична або юридична особа) не здатний впливати на процес формування законодавства шляхом його зміни. Крім зазначених відносин, до неміждержавних варто віднести

- 1) відносини між міжнародними організаціями;
- 2) відносини між державами та міжнародними організаціями.

Ці відносини, на наш погляд, є предметом міжнародного правового регулювання офшорних юрисдикцій, оскільки кожен суб'єкт здатен впливати на механізм формування законодавчої бази у сфері оподаткування.

Існує велика кількість різних міжнародних суспільних відносин і це призводить до неможливості їх регулювання якоюсь однією системою права; саме тому міжнародне правове регулювання доповнюється національним правовим регулюванням. Разом із тим саме система всіх правових методів, засобів і способів, за допомогою яких здійснюється міжнародно-правове регулювання суспільних відносин, утворює механізм міжнародно-правового регулювання.

У контексті нашого розгляду слід зауважити, що міжнародно-правове

регулювання офшорних механізмів розвивалось методом створення відносно неформальних груп і комітетів. Водночас і досі позиція більшості країн світу щодо офшорних механізмів дуже часто є неузгодженою, що заважає покращенню міждержавної взаємодії, і до недавнього часу навіть Міжнародний валютний фонд (МВФ) і Світовий банк не зважали на проблеми міжнародного ухилення від сплати податків та загрози офшорних механізмів щодо міжнародної валютної системи. Діяльність цих організацій обмежувалася конкретними країнами, а міжнародний напрям діяльності впроваджувався щодо моніторингу світової економіки. А поява, наприклад, Британських Віргінських островів чи Кайманових островів, в яких зареєстровані сотні тисяч офшорних компаній, не вважалося проблемою як для МВФ, так і для Світового банку.

Проте з часом ставлення до офшорних механізмів змінюється. Якщо раніше з офшорами боролися окремі країни, то зараз ця боротьба набрала світового значення. Такі міжнародні утворення, як ООН, ЄС, Організація по боротьбі з відмиванням коштів (ФАТФ) та інші на сьогодні у ній беруть активну участь з метою зменшення відтоку капіталу, ухилення від оподаткування, боротьбою з відмиванням доходів, отриманих злочинним шляхом.

Останніми роками багато країн світу запроваджують на рівні національного законодавства обмеження відносно офшорними компаніями. Це відбулося завдяки діяльності різних міжнародних організацій, зокрема МВФ, ФАТФ, які зосередили свою роботу на удосконаленні світової фінансової системи, а також діяльності безпосередньо ЄС.

Наочно про роль офшорного бізнесу у світовій валютно-фінансовій системі й у спрямуванні капіталу свідчать дані спеціального дослідження, проведеного експертами МВФ. У підготовленій МВФ доповіді були проаналізовані масштаби і динаміка закордонних банківських депозитів у семи найбільш значних офшорних зонах (Багамські острови, Гонконг, Бахрейн, Панама, Сінгапур, Кайманові острови, Нідерландські Антильські острови). У результаті дослідження виявилось, що накопичені закордонні банківські депозити за своїми розмірами значно перевищують основні макроекономічні показники країн

перебування й істотно перевершують звичайні потреби банківського обслуговування національної економіки [1, с. 500-505].

Свого часу у листі МВФ «Україна – Політичні заходи, спрямовані на відновлення довіри та поновлення програми, підтримуваної фінансуванням від Фонду» наголошувалося, що досягнення цільового показника дефіциту бюджету на тлі ослаблення економічної активності та ескалації ризиків загострення економічної ситуації в 2012 році потребуватиме, зокрема, обмеження можливостей використання платниками податків вигод, пропонованих офшорними юрисдикціями [2].

Міжнародно-правове регулювання офшорних механізмів проводиться міжурядовими організаціями, які здійснюють свою діяльність як представники економічно розвинутих країн, що економічно втрачають від діяльності офшорних компаній. Відтак, ЄС, ООН та ОЕСР запроваджують головні напрямки гармонізації податків із метою зменшення відтоку капіталів.

Як слушно вказує Н. Черепухіна, ні для кого не секрет, що офшорний механізм – це ефективний інструмент «оптимізації податкового навантаження» для транснаціональних компаній. Або ж іншими словами – механізм ухилення від оподаткування та відмивання грошей [3, с. 68]. Боротьба з відмиванням доходів, отриманих злочинним шляхом через офшорні механізми, ведеться в рамках діяльності міжнародних організацій – ООН та ФАТФ, які протягом останніх років узгоджують свої дії з метою досягнення максимального ефекту від введених заходів – регулювання та контролю.

Водночас, як вже зазначалось раніше, деякі фахівці розділяють поняття «втеча від податків» та «ухилення від податків». Під втечею від податків розуміють дії платника податків у межах чинного законодавства щодо зменшення його податкових зобов'язань, а під ухиленням – незаконну діяльність, спрямовану на зменшення сплати податків. У деяких випадках офшорні механізми можуть виступати засобом легітимної мінімізації податкових зобов'язань суб'єктів господарювання. Разом з цим офшорні механізми можуть також виступати засобом ухилення від оподаткування та виведення капіталів з під контролю держави,

що є негативним фактором для національної економіки.

Так, Ю.А. Волкова веде мову про те, що відсутність адекватних заходів протидії використанню офшорних механізмів ухилення від оподаткування призводить до виникнення нерівних конкурентних умов, в яких перебувають законослухняні господарські суб'єкти у разі сплати конкурентами менших податків, що спонукає суб'єктів підприємницької діяльності до пошуку «схем оптимізації оподаткування», у т. ч. і нелегальних [4, с. 48]. Проте, на наш погляд, заходи протидії використанню офшорних механізмів існують, але вони не завжди ефективні, а методи ухилення від оподаткування весь час удосконалюються. І за таким удосконаленням держава та міжнародне співтовариство не завжди встигають вчасно реагувати, використовуючи потрібні правові механізми.

С. Собоуцький притримується думки, що проблема офшорів існує, що підтверджують, зокрема, й обсяги прямих інвестицій (акціонерного капіталу), які надходять до економіки України з країн ЄС: на 1 липня 2012 року за даними Державної служби статистики надійшло 41,3 млрд. дол. Зокрема, традиційно найбільшим інвестором України є Кіпр з показником 14,5 млрд. дол. (35,1% загального обсягу інвестицій з країн ЄС) [5]. У додаток до вказаного слід зазначити, що всі розвинені держави стурбовані існуванням офшорів, оскільки розподіл фінансових потоків здійснюється не на користь цих держав, а офшорних юрисдикцій. Враховуючи це, розвинені держави здійснюють тиск на офшорні юрисдикції, використовуючи як державне, так і міжнародно-правове регулювання.

Так, на думку І.М. Даукаєва, негативні прояви офшорного підприємництва в світовій економіці стимулювали участь вчених різних країн світу, фахівців-практиків таких міжнародних організацій як МВФ, ОЕСР, ФАТФ, а також ООН, ЄС та інших до поглибленого вивчення питань походження офшорного бізнесу, механізму його здійснення, наслідків функціонування безподаткового підприємництва для розвитку міжнародних економічних відносин і вироблення ефективних способів протидії негативним явищам. У

податкових гаванях відбувається відмивання грошей, незаконний вивіз капіталу в процесі здійснення офшорного бізнесу. За оцінками експертів, більше половини незаконно вивезених з України в 1991 – 2002 роках капіталів до 20 млрд. доларів США – осіли в офшорних юрисдикціях [6, с. 3]. При цьому ситуація із вивезенням капіталів у наступні роки значно погіршилася.

Як зазначалося, швидке збільшення кількості офшорних компаній викликало занепокоєння урядів багатьох держав, з яких капітал став витікати на території із більш сприятливими умовами. У таких державах почали впроваджувати спеціальні «антиофшорні закони», спрямовані на зменшення відтоку капіталів та мінімізацію переваг офшорних механізмів.

У свою чергу міжнародні організації активізували свою діяльність, спрямовану на регулювання діяльності офшорних юрисдикцій, починаючи ще з кінця 1990-х років. Так, на міжнародному рівні діє декілька міжнародних організацій, що здійснюють регулювання офшорних механізмів, які використовують суб'єкти країн-членів цих організацій.

На наш погляд, міжнародні дії, спрямовані проти офшорних юрисдикцій, пояснюються наступними причинами:

- 1) побоювання зменшення податкових надходжень та можливості відмивання незаконно отриманих доходів на територіях офшорних юрисдикцій;
- 2) відтік капіталу;
- 3) порушення стабільності світової економіки.

Адже більшість існуючих досліджень стверджують, що податкові втрати доходів в усіх країнах світу в основному відбуваються за рахунок використання офшорних механізмів. Країни світу втрачають значні суми податків через те, що громадяни розміщують фінансові активи в офшорних юрисдикціях і не декларують свої доходи від цих інвестицій у податкових органах країни проживання. Оскільки країни світу оподатковують доходи своїх громадян, які отримані по всьому світу, недекларування доходів, отриманих від іноземних холдингів є порушенням закону і, таким чином, формою ухилення від податків [7].

Провідну роль в удосконаленні діяльності офшорних юрисдикцій здійснює Організація економічного співробітництва і розвитку (ОЕСР), створена в 1961 році. Ядром цієї організації спочатку були країни Європи та Північної Америки. Сьогодні ОЕСР об'єднує 34 країни: Австралія, Австрія, Бельгія, Великобританія, Греція, Данія, Естонія, Ізраїль, Іспанія, Ісландія, Ірландія, Італія, Канада, Корея, Люксембург, Мексика, Німеччина, Норвегія, Нова Зеландія, Нідерланди, Польща, Португалія, Словаччина, Словенія, США, Туреччина, Угорщина, Фінляндія, Франція, Чехія, Чилі, Швейцарія, Швеція, Японія.

Співробітництво між Україною та ОЕСР започатковано у 1997 році шляхом підписання між Кабінетом Міністрів України та ОЕСР Угоди щодо привілеїв, імунітетів та пільг, які надаються ОЕСР на території України. Вказану Угоду ратифіковано Верховною Радою України 7 липня 1999 року відповідно до Закону України № 850-XIV [8].

У рамках ОЕСР керівництво та представники урядів держав-членів проводять неформальні дискусії зі своїми колегами з інших держав-членів щодо спільних економічних проблем та шляхів їхнього вирішення. В ОЕСР не видаються зобов'язуючі резолюції, документи, проте розробляються рекомендації для урядів держав світу щодо удосконалення соціально-економічної політики. Ці рекомендації поєднують у собі позитивний досвід, допомагають знайти шляхи вирішення спільних проблем, скоординувати внутрішню та зовнішню політику.

Дискусії у рамках ОЕСР спонукають урядів держав-членів до укладення угод щодо застосування єдиних «правил гри» у питаннях міжнародного співробітництва, наприклад, щодо офшорних механізмів. На підставі проведених ОЕСР досліджень і аналізів розробляються норми та моделі міжнародної податкової політики. Таким чином ОЕСР є одним з найбільш потужних центрів з координації зусиль розвинених держав щодо антиофшорного регулювання, яка на міжнародно-правовому рівні надає важливу допомогу у визначенні списку офшорних юрисдикцій.

Водночас позиція ОЕСР щодо визначення списку офшорів не є сталою. Свого часу у доповіді «Недобросовісна податкова

конкуренція. Зростаюча глобальна проблема» у 1998 році експерти згаданої міжнародної організації виокремили три типи ситуацій, в яких рівень оподаткування мобільних факторів виробництва в одній країні може бути нижчим, ніж в іншій: 1) податкові гавані; 2) держави з преференційними податковими режимами; 3) держави, які стягують податки з доходів на рівні з іншими країнами, проте ефективна податкова ставка в них нижча [9, с. 21-22].

На той момент головною метою організації вважали створення простору з чесною податковою політикою, сприяння підвищенню рівня відкритості в податковій сфері. Податкові питання офшорної діяльності ОЕСР зацікавили в кінці 1970-х років – в період активізації офшорної діяльності, коли вперше була підготовлена доповідь із цієї тематики. Активна діяльність ОЕСР в антиофшорній боротьбі почалася наприкінці 1990-х років. У 1998 році було проведено дослідження, результати якого були відображені в доповіді «Шкідлива податкова конкуренція», в якій були досліджені критерії визначення шкідливої податкової політики і запропоновано способи боротьби з нею. У цій доповіді наголошувалося на шкідливості не лише офшорних юрисдикцій, але також і на деяких пільгових податкових режимах, що надаються окремими країнами, в тому числі державами-членами ОЕСР. Після цієї доповіді в ОЕСР намітилося розходження в думках, оскільки Люксембург і Швейцарія відмовилися визнати основні положення доповіді.

Водночас, вже у доповіді «Проект ОЕСР щодо недобросовісних податкових практик: доповідь 2001 року щодо досягнутого прогресу» окреслені вище критерії офшорних юрисдикцій були істотно змінені. З критеріїв для визначення офшорних юрисдикцій залишили такі: 1) наявність законодавства або адміністративної практики, що перешкоджають ефективному обміну інформацією в податкових цілях з іншими державами щодо платників податків, які використовують вигоди відсутності оподаткування чи його низького рівня; 2) відсутність достатнього рівня прозорості [10].

За оцінкою ОЕСР офшорною юрисдикцією вважається країна або територія, яка має такі особливості:

1) відсутні або мінімальні податкові зобов'язання на підприємницькі доходи;

2) відсутність підприємницької діяльності на території країни реєстрації;

3) низький рівень прозорості надання адміністративних послуг;

4) надання конфіденційності і відсутність ефективного обміну податковою інформацією з іншими країнами.

Що стосується методів боротьби з недобросовісною податковою конкуренцією, сама ОЕСР не має жодних повноважень на накладення санкцій чи вжиття інших заходів. ОЕСР пропонує лише свої рекомендації для держав-учасників. Ці рекомендації (а їх 19) включають три основні групи. Перша група – рекомендації, що стосуються законодавства держав-членів ОЕСР. Сюди входять рекомендації щодо введення до податкової системи держав-учасниць ОЕСР правил, що ліквідовують вигоди від використання офшорних механізмів; щодо полегшення доступу податкових органів до банківської інформації; щодо звітності резидентів відносно зарубіжних операцій тощо. Друга група – рекомендації, що стосуються податкових договорів. Це положення передбачає внесення до податкових договорів країн-учасниць ОЕСР положень щодо обміну інформацією та взаємодії податкових органів й положень, що виключають використання договору офшорними компаніями. Третя група – рекомендації, що стосуються міжнародної співпраці.

Наприклад, із 2004 року ОЕСР оприлюднює інформацію щодо дотримання країнами міжнародних податкових стандартів, якими встановлюються вимоги стосовно обміну інформацією на запити державних податкових органів інших країн. За рівнем дотримання цих вимог країни поділяються на три групи, в яких до так званих «сірого» та «чорного» списків увійшли переважно офшорні юрисдикції, що частково або зовсім не дотримуються цих стандартів. Під тиском міжнародної спільноти все більше країн почали застосовувати ці стандарти, і станом на січень 2011 року вперше жодна країна не потрапила до «чорного» списку [11, с. 15].

Хоча заходи ОЕСР, що здійснюються в межах антиофшорної боротьби, носять суто

рекомендаційний характер, проте досягнуті певні реальні результати. Так, наприклад, якщо до 2001 року лише 11 країн і територій узяли зобов'язання по співпраці з ОЕСР (а 24 країни залишалися в «чорному списку»), то в 2003 році в цьому «чорному списку» залишилося 6 країн. Це – Андорра, Ліберія, Ліхтенштейн, Монако, Маршаллові острова, Науру.

Станом на 2007 рік 33 офшорних юрисдикцій взяли зобов'язання по покращенню прозорості в податковій сфері і створенню ефективної системи обміну інформацією, а 5 країн і територій зберегли статус юрисдикції, що відмовилися від співпраці з ОЕСР, – це Андорра, Ліхтенштейн, Ліберія, Монако і Маршаллові острова.

Світова фінансова криза 2008 – 2009 років, бюджетний дефіцит у більшості країн світу, а також тиск із боку керівництва США сприяли активізації антиофшорної боротьби навесні 2009 року, коли напередодні саміту «двадцятки» декілька великих офшорних юрисдикцій Європи заявили про наміри змінити своє законодавство про банківську таємницю і розсекретити інформацію про кошти, що зберігаються на банківських рахунках. Це – Андорра, Бельгія, Ліхтенштейн, Австрія, Люксембург і Швейцарія. Ця заява була цілком прогнозованою, адже ОЕСР запропонувала проект «чорного списку», до якого були включені ці юрисдикції.

У Доповіді ОЕСР (2009 року) зазначалося, що 38 офшорних юрисдикцій узяли зобов'язання перед ОЕСР про виконання рекомендації по обміну податковою інформацією з метою прозорості, у тому числі Кайманові острови, Ліхтенштейн, Маршаллові острови, Панама, Науру. У списку залишалися лише 3 юрисдикції – Барбадос, Мальдівські острови і Тонга, але і вони у травні 2009 року заявили про наміри виконувати міжнародні стандарти ОЕСР і запровадили положення про обмін податковою інформацією.

Зазначене дає підстав стверджувати, що дії ОЕСР здійснюють істотний вплив на розвиток офшорних юрисдикцій. Щодо офшорних юрисдикцій також висувуються вимоги у вигляді заборон на проведення операцій між банківськими установами офшорних юрисдикцій і банківської системи країн «великої сімки». Із жовтня 2001 року

(після відомих терористичних актів на території США) боротьба з офшорними юрисдикціями набула суттєвих змін. З того часу боротьбу з офшорними юрисдикціями стали називати боротьбою з фінансуванням тероризму.

У рамках боротьби з тероризмом ОЕСР здійснює заходи, спрямовані на унеможливлення практики володіння бенефіціара в офшорних юрисдикціях як похідного від принципу конфіденційності. На вимогу рішень ОЕСР більшість країн вже внесли відповідні зміни до свого національного законодавства. Щоб існувати в нових умовах, що склалися, це змушені робити й офшорні юрисдикції. Вони змінюють політику конфіденційності та забезпечення анонімності.

На наш погляд, такі результати діяльності ОЕСР, спрямовані на удосконалення офшорних механізмів, демонструють ефективність міжнародної взаємодії в рамках цієї організації.

Окремо слід наголосити на роботі Базельського комітету. Адже у 1975 році з метою удосконалення міжнародно-правового регулювання офшорних механізмів було створено комітет Базеля з банківського нагляду, який з метою контролю за міжнародними банківськими групами запропонував пакет мінімальних вимог по контролю за ними. Звіт комітету Базеля в жовтні 1996 році складався з 39 рекомендацій, які мали на меті удосконалити банківський нагляд. Пізніше він отримав назву Базель-І.

У свою чергу Угода про міжнародне наближення визначення капіталу і стандартів капіталу від 26 червня 2004 року (Базель-ІІ) була спрямована на удосконалення міжнародних стандартів регулювання банківської діяльності. Прийняття Базелю ІІ було викликано як розвитком банківських технологій, зміною вимог у банківській сфері, так і великою кількістю критики з боку світових банківських установ до попередньої Угоди про міжнародне наближення визначення капіталу і стандартів капіталу (Базель-І). Угоду Базель-ІІ підписали більше 135 країн світу. У цій Угоді обґрунтовано описано методологію розрахунку достатності капіталу і мінімальні стандарти, які національні органи контролю повинні були забезпечити шляхом впровадження у своїх країнах.

При цьому слід зазначити, що була прийнята директива ЄС на основі Базеля ІІ, яка має рівень законодавчого акта. Дія цієї Директиви поширюється на всі банківські установи та інвестиційні компанії країн ЄС, а також на фінансові компанії країн, що не входять до ЄС, але проводять на її території фінансову діяльність.

В грудні 2010 року було прийнято Базель ІІІ, нормативи якого планується запровадити з 2013 по 2018 рік. З січня 2015 року він є обов'язковим для ЄС. Основні положення Базель ІІІ стосуються вимог до капіталу та ліквідності банківських установ.

Провідну роль в регулюванні офшорних механізмів відіграє Група розробки фінансових заходів боротьби з відмивання грошей (ФАТФ), яка була створена в 1989 році. ФАТФ прийнято ряд рекомендацій щодо нівелювання негативних наслідків, пов'язаних із діяльністю офшорних юрисдикцій. ФАТФ навіть дало визначення терміну «офшорний фінансовий центр». Так, «відповідно до класифікації ФАТФ термін «офшорний фінансовий центр» застосовується до територій, які мають розвинутий ринок капіталів, ліберальний податковий і валютний режим і ігнорують рекомендації міжнародних фінансових установ про вдосконалення міжнародного регулювання і контролю за банківською та фінансово-валютними системами. На практиці офшорні зони поділяють на так звані податкові гавані та країни із сприятливим оподаткуванням» [11].

До складу ФАТФ входять 32 країни і дві регіональні організації – Європейська комісія й Організація співпраці країн Персидської затоки. ФАТФ була створена з метою боротьби з відмиванням «брудних» грошей, у тому числі на базі запровадження усіма фінансовими установами світу ефективних заходів регулювання і контролю за походженням фінансових ресурсів і напрямками їх вивозу. «У світовій практиці до джерел «брудних» грошей заведено відносити шахрайство, тероризм, корупцію і наркобізнес» [12].

«У полі зору експертів FATF постійно залишаються найважливіші інструменти злочинної діяльності: підставні корпорації, електронні трансферти, небанківські фінансові установи, а також «нефінансові підприємства, наприклад магазини й експортно-імпорتنі

фірми» [13].

ФАТФ виконує наступні завдання:

- запобігання відмиванню грошей;
- виявлення обмежувальної податкової політики;
- вживання заходів захисту держав від нелегального вивозу капіталу;
- розробка певних критеріїв визначення країн і територій, з якими не рекомендується мати бізнесові відносини, а також списку країн і територій, що відповідають таким критеріям.

ФАТФ діє за такими напрямками: 1) оцінка національного законодавства у сфері відмивання грошей; 2) розробка рекомендацій з метою зміни національного законодавства; 3) оцінка заходів правового регулювання фінансової системи з метою протидії відмиванню грошей.

Вперше у 1990 році ФАТФ було розроблено 40 рекомендацій по боротьбі з відмиванням незаконно отриманих доходів, які були змінені в 1996 році і які назвали «40 + 9 рекомендацій». Ці рекомендації регулюють фінансову, правову і кримінальну сфери і є пакетом заходів по боротьбі з відмиванням «брудних» грошей. Згідно з Резолюцією Ради Безпеки ООН № 1617 (2005 року) «40 + 9 рекомендацій» [14] ФАТФ є обов'язковими міжнародними стандартами для виконання державами – членами ООН. Ці рекомендації ФАТФ мають важливе значення, оскільки відповідно до них ведеться оцінка законодавства та діяльності держав у сфері протидії відмиванню «брудних» грошей.

Країни-члени ФАТФ зобов'язані проводити щорічний моніторинг виконання цих рекомендацій. Кожна країна надає для аналізу ФАТФ інформацію про своє національне законодавство. У 2000 році ФАТФ започаткував практику «чорних» списків країни, які не ведуть боротьбу з відмиванням незаконно отриманих грошей. Вперше до цього списку було включено 15 країн. До жовтня 2006 року в цьому списку не залишилося жодної країни. На наш погляд, це свідчить про великий міжнародний авторитет у світі, який має ФАТФ і використовує його для боротьби з відмиванням незаконно отриманих грошей.

Ще однією організацією, яка впливає на міжнародно-правове регулювання офшорних механізмів є Рада з фінансової стабільності

(Financial Stability Board) – міжнародна організація, створена країнами Великої індустріальної двадцятки на Лондонському саміті в квітні 2009 році. Основною метою Ради з фінансової стабільності (РФС) є виявлення недоліків в галузі світової фінансової стабільності, розробка, а також вживання наглядової та регулюючої політики у цій сфері. Одним із напрямів діяльності РФС стало складання і регулярне оновлення списків системних банків і страхових компаній, до яких висуваються високі вимоги надійності, а також застосовуються посилені заходи контролю за ними.

До складу РФС входять представники національних органів влади, зокрема центральних банків, наглядових органів, міністерств фінансів, міжнародних фінансових інститутів. У складі РФС нараховується 40 членів, зокрема, 25 представників держав (по 3 представника від кожної країни-учасниці «великої сімки», а також по одному представнику від Австралії, Гонконгу, Нідерландів, Сінгапуру); 6 представників міжнародних фінансових організацій (по два представника від МВФ і Світового банку, та по одному представнику від ОЕСР і Банку міжнародних розрахунків).

У рамках Ради фінансової стабільності розроблено власний підхід до класифікації офшорних юрисдикцій. Критеріями у цьому контексті стали: 1) низький рівень оподаткування доходу від підприємницької чи інвестиційної діяльності; 2) відсутність податків на репатріацію доходів; 3) прості та гнучкі правила інкорпорації та ліцензування; 4) прості та гнучкі правила нагляду; 5) можливості гнучкого використання трастів та інших корпоративних структур; 6) необов'язкова фізична присутність для фінансових установ та/або корпоративних структур; 7) надмірно високий рівень конфіденційності клієнта на основі жорсткого внутрішнього законодавства; 8) відсутність доступу до аналогічних переваг для резидентів [15].

РФС має на меті: оцінку впливу різних чинників на міжнародну фінансову систему; прогнозування і розробку спеціальних заходів із забезпечення стабільності світової економіки; налагодження обміну інформацією між

органами держав, відповідальних за фінансову стабільність.

РФС координує дії держав в рамках боротьби з нечесною податковою політикою. РФС наполягає на тому, що офшорні юрисдикції повинні дотримуватися міжнародних стандартів фінансового регулювання, прозорості і співпраці з урядами держав, де діють високі податки. Якщо офшорні юрисдикції цього не виконують, до них можливе застосування санкцій, зокрема вимога повернення фінансової допомоги від МВФ і інших міжнародних фінансових інститутів. Крім того, державні органи можуть вимагати від національних компаній припинити бізнес в офшорних юрисдикціях, до яких застосовано санкції РФС.

РФС розробила пакет заходів для офшорних юрисдикцій, спрямованих на внесення змін до національного законодавства відповідно до міжнародних стандартів. На наш погляд, РФС має значний вплив на офшорні юрисдикції і стимулює їх до приведення свого національного законодавства до міжнародних стандартів.

Європейський союз також не стоїть осторонь від регулювання офшорних механізмів, адже багато країни-членів ЄС ведуть пільгову податкову практику: Австрія, Бельгія, Ірландія, Нідерланди, Люксембург та інші.

Можна виокремити кілька напрямів антиофшорного регулювання в рамках ЄС:

- 1) гармонізація податків і оподаткування іноземних доходів;
- 2) відмова від нечесної податкової конкуренції;
- 3) протидія відмиванню незаконно отриманих доходів;
- 4) запобігання вивезенню капіталів.

У 1997 році в ЄС була створена спеціальна комісія з метою виявлення і розробки заходів антиофшорного регулювання і розробки пропозицій щодо гармонізації податків на капітал, що виводилися за кордон. До узагальнюючого документа комісії увійшли 66 заходів, які було визнано шкідливими для фінансової системи ЄС [16].

У липні 2005 році Директива ЄС про податкові особисті заощадження [17] зобов'язала країни-членів ЄС, а також залежні країни та території поетапно відмінити законодавство про банківську таємницю

(протягом семи років); ввести обмін податковою інформацією на основі підписання податкових угод. Тимчасово до 1 січня 2010 року в окремих країнах ЄС був введений податок на доходи, що переводилися за кордон. Такий підхід дозволив багатьом країн ЄС зберегти пільгову податкову політику.

На сьогодні політика ЄС щодо офшорних механізмів змінюється, і дуже часто такі зміни призводять до погіршення становища офшорного бізнесу. ЄС запроваджує нове законодавство, спрямоване на гармонізацію податкової системи, запроваджує податок на репатріацію доходів. Навіть Великобританія під тиском ЄС здійснила певні заходи, спрямовані на зміну податкового законодавства у підконтрольних територіях: Нормандських островах й острові Мен, Гібралтарі.

М. Халдін вважає, що міжнародні організації, такі як МВФ, ОЕСР, ФАТФ впливають на деякі проблемні моменти механізму офшорного бізнесу. Тому офшорне підприємництво стає відкритішим і регульованим [18].

У цілому, на наш погляд, дії Організації об'єднаних націй, Європейського союзу, країн «Великої сімки» (G-7), Міжнародного валютного фонду, Світового банку, Організації економічного співробітництва і розвитку, Групи розробки фінансових заходів боротьби з відмиванням грошей та Ради з фінансової стабільності спрямовані на вдосконалення міжнародно-правового регулювання офшорних механізмів. Хоча мета діяльності цих організацій різна, всі вони намагаються зменшити роль офшорних механізмів у світовій економіці. Можна сказати, що ці організації в цілому негативно ставляться до існування офшорних юрисдикцій як таких.

Водночас, автор цього дослідження притримується думки, що не можна однозначно говорити про те, що офшорні механізми є негативним явищем. Дуже часто офшорні механізми виконують позитивну роль для держав і тому вони мають право на існування. Недаремно, як зазначала Л. Супрун, по іншу сторону табору – країни, що не входять до цих міжнародних організацій та зазнають тиску зі сторони міжнародної спільноти, у відповідь створили Міжнародну організацію з оподаткування та інвестицій (International Trade

and Investment Organization – ІТІО). Діяльність цієї організації полягає у виданні та розповсюдженні аналітичних матеріалів, які свідчать про існування загрози для національних економік офшорних юрисдикцій у разі знищення там пільгових податкових режимів. Тобто, це ніщо інше, як засіб самозахисту, головна мета якого зводиться до протидії у міжнародній боротьбі із офшорними юрисдикціями [19, с. 57].

На наш погляд, у світі офшорні юрисдикції діють як альтернатива державам із високим оподаткуванням. До них звертаються суб'єкти господарювання, як правило, із економічно розвинених країн. Офшорні юрисдикції стають конкурентами на світовому рівні, запобігаючи встановленню податкової монополії. Різні режими оподаткування у світовій економіці сприяють створенню конкурентної боротьби держав за прихильність споживачів. Країнам із високими ставками оподаткування через певні обмеження не загрожує втрата платників податків. Однак, завдяки існуванню офшорних юрисдикцій наявна податкова конкуренція не дозволяє податково тиснути й вводити конфіскаційні умови господарської діяльності. Оскільки у випадку завищення оподаткування суб'єкти будуть переводити бізнес в офшорні юрисдикції.

При цьому за словами К. Пінто, податкова конкуренція дозволяє знайти «розумний баланс величиною загального фіскального навантаження на платників податків і рівнем послуг і соціального забезпечення, що надається державою» [20].

Навпаки, ліквідація офшорних юрисдикцій може призвести до запровадження одного підвищеного рівня оподаткування в країнах для всіх платників податків. У випадку заборони здійснювати операції з офшорними юрисдикціями це може викликати спотворення фінансових потоків і вплинути на режим вільної торгівлі в усьому світі.

Якщо заборонити офшорну діяльність для країн чи територій, що її проводять, то це може призвести до часткової або навіть повної втрати ними суверенітету, оскільки це погіршить показники їх економічного розвитку. Адже офшорні юрисдикції отримують додаткові фінансові вливання від нерезидентів, оскільки

офшорні компанії здійснюють фінансування своєї діяльності із закордону. Офшорні компанії ведуть діяльність за кордоном, проте накопичують капітал в офшорній юрисдикції, сплачують певні податки, розвивають інфраструктуру офшорної юрисдикції, допомагають долати безробіття.

При створенні офшорної юрисдикції намагаються досягти таких цілей:

1. Економічні:

- залучення іноземних інвестицій;
- збільшення валютних потоків в економіку країни;
- надходження плати від реєстраційних зборів до бюджету країни.

2. Соціальні:

- зменшення безробіття населення;
- накопичення висококваліфікованих працівників за рахунок вивчення провідного світового досвіду у сфері управління та фінансів;

3. Науково-технічні:

- впровадження прогресивних світових інформаційних технологій.

Офшорний бізнес є ефективним засобом підвищення прибутковості міжнародних операцій, адже забезпечує економію значних коштів при сплаті податків. Зазначені переваги, а також майже повна відсутність в офшорних юрисдикціях контролю за діяльністю офшорних компаній обумовили їх розповсюдження у господарській діяльності підприємців усього світу. Простота регулювання господарської діяльності при використанні офшорних механізмів обумовлює невисоку вартість і високу ефективність податкового планування.

На наш погляд, головними перевагами офшорних механізмів для суб'єктів господарювання є наступні:

1) реєстрація офшорної компанії в умовах нестабільного курсу національної валюти, заборони передоплати за кордон та ускладненнями купівлі валюти. Так, покупець замість купівлі за національну валюту підписує імпортерний контракт з офшорною компанією і сплачує їй валюту, але товар отримує зі складу представництва компанії в своїй країні при наданні банківського SWIFT-підтвердження переказу коштів (SWIFT – це міжнародна міжбанківська організація з валютних і фінансових розрахунків телекс). Для отримання

національної валюти офшорна компанія продає необхідну суму валюти для закупівлі вітчизняних товарів на біржі або напряму оплачує імпорتنі поставки і продовжує свою діяльність;

2) сплата договору на постачання послуг власній офшорній компанії дозволяє легально вивести та зберегти капітал;

3) при приватизації підприємств використання декількох офшорних компаній дозволяє зберегти анонімність реального власника та отримати контрольний пакет акцій підприємства;

4) офшорні компанії, зазвичай, є акціонерними товариствами і мають статус IBC (International Business Company) за порівняно невелику плату – до \$1500;

5) у більшості офшорних юрисдикцій зареєстровані офшорні компанії не зобов'язані подавати звітність контролюючим органам. Уся звітність замінена щорічним фіксованим збором від \$200 до \$1500.

При цьому, при нестабільній політичній та економічній ситуації в деяких країнах офшорні юрисдикції залишатимуться чи не єдиним способом збереження капіталу в законний спосіб.

На наш погляд, зазначені переваги роблять ведення бізнесу в офшорних юрисдикціях зручним, а країни з пільговим оподаткуванням мають змогу отримати додаткові іноземні інвестиції. Сьогодні такий інструмент міжнародної податкової конкуренції користується популярністю та дозволяє державам використовувати його для створення конкурентних переваг національної економіки.

Закриття окремих або навіть всіх офшорних юрисдикцій в одній частині світу призведе до збільшення їх кількості в інших частинах світу. Є така приказка: «святе місце – пустим не буває». Якщо закрити офшорні юрисдикції в одному місці – вони обов'язково з'являться в іншому. Це відбуватиметься тому, що попит на послуги офшорних юрисдикцій залишиться ще на довгі роки. Так само, як і створення офшорних юрисдикцій, їх закриття має бути природним або обґрунтованим об'єктивними причинами. Адміністративний та економічний тиск різних організацій, який зараз чиниться на офшорні юрисдикції і який

призводить до їх закриття, на наш погляд, є суб'єктивним.

Якщо ринкові умови ефективні, то фінансовий капітал буде намагатися знайти вигідніші умови і бізнесмени переведуть його в інші, більш вигідні місця. В умовах глобалізації економічні процеси не можуть залишатися в рамках одного регіону і бути географічно замкнутими. Для ведення бізнесу міжнародне співтовариство платників податків потребує нових можливостей. Для нього необхідні нові умови, які б забезпечили поступовий економічний розвиток. Це не завжди бажання платити менше податків, а впевненість у завтрашньому дні, стабільність та захищеність від звинувачень у відмиванні грошей та ухиленні від оподаткування.

На наш погляд, у майбутньому найбільшою популярністю користуватимуться офшорні юрисдикції по типу центрів міжнародного бізнесу, а сьогоднішні офшорні юрисдикції будуть видозмінюватися та наближатися за своїми принципами роботи до таких центрів.

Сучасні міжнародні тенденції, спрямовані на боротьбу з офшорними механізмами, приведуть до зменшення кількості клієнтів, що користуються їхніми послугами. Малі і середні компанії будуть витіснені з ринку більш великими компаніями, а офшорний бізнес буде ефективним лише за умови суттєвих фінансових вливань. При цьому особлива увага приділяється саме великим платникам податків: у багатьох країнах в податкових органах створюються спеціальні підрозділи, що займаються адмініструванням великих платників податків по тих або інших напрямках.

На офшорні послуги попит буде сталим у великих і дуже великих компаніях, особливо у міжнаціональних і транснаціональних корпораціях. Водночас у майбутньому задовольняти запити клієнтів офшорних юрисдикцій стане важче, оскільки вони будуть вимогливішими в своїх бажаннях. У таких клієнтів буде потреба в отриманні всього комплексу офшорних послуг, включаючи такі послуги як страхування, хеджування, пенсійні і трастові схеми. Щоб залучити клієнтів, офшорним юрисдикціям необхідно буде створити нові можливості для офшорного бізнесу з переконаннями клієнтів в отриманні

позитивних результатів та значної вигоди від співпраці з офшорними юрисдикціями.

Зрозуміло, що посилення контролю та регулювання діяльності офшорних механізмів потребує національних законодавчих змін. Тому, в першу чергу, для міжнародного співтовариства необхідно найближчим часом створити законодавчу базу, яка забезпечить контроль за фінансовими операціями, що набувають світового рівня. У такому законодавстві слід передбачати застосування необхідних заходів щодо контролю офшорних механізмів та запровадження фінансових санкцій проти країн і суб'єктів господарювання у разі порушення ними встановлених правових норм щодо боротьби з відмиванням грошей та ухилення від оподаткування.

«Тенденція показує, що офшорна діяльність зазнає дуже істотних змін через посилення заходів у відповідь з боку промислово розвинених держав. Більшість нинішніх офшорних зон будуть вимушені ухвалити закони, відповідно до яких буде скорочена реєстрація пільгових компаній. А на зміну офшору повинна прийти нова концепція захисту бізнесу від податків. Нова методологія повинна будуватися на умілому використанні буденних інструментів.

Водночас, слід зазначити, що діяльність, яка проводиться міжнародними інститутами щодо правового регулювання офшорних механізмів (ООН, МВФ, СБ, ЄС, ОЕСР, ФАТФ, РФС та ін.), показує свою недостатню ефективність, адже методи і способи діяльності цих організацій стосовно правового регулювання офшорних механізмів часто не співпадають, а це призводить до хаосу в системі регулювання руху офшорних капіталів. Дуже часто ці організації у своїх діях дублюють одна одну, а інколи навіть приймають протилежні рішення в залежності від своєї внутрішньої кон'юнктури та зовнішніх чинників.

На наш погляд, для вирішення завдань щодо міжнародно-правового регулювання офшорних механізмів необхідно утворити єдину міжнародну регулюючу організацію офшорних механізмів (абревіатура автора – ОРОМ). Таку організацію можливо утворити, наприклад шляхом прийняття спеціальної резолюції Генеральної Асамблеї ООН.

Для ефективної діяльності такої міжнародної організації офшорних механізмів необхідно делегувати наступні функції:

1) складання переліку офшорних юрисдикцій на основі параметрів, визначених міжнародним співтовариством;

2) створення і ведення реєстру юридичних осіб, зареєстрованих в офшорних юрисдикціях;

3) обмін податковою інформацією з контролюючими органами усіх країн, компанії яких зареєстровані в офшорних юрисдикціях;

4) регулювання трансакцій офшорних компаній з метою забезпечення прозорості при збереженні банківської таємниці;

5) визначення розміру єдиної ставки оподаткування для компаній, що проводять операції з офшорними юрисдикціями.

Підсумовуючи викладене, слід зазначити, що в міжнародному співтоваристві існує неоднозначне відношення до офшорних механізмів. З одного боку, офшорні механізми дозволяють залучати інвестиції, підтримувати економіку країни, а з іншого, – створюють умови для відмивання «брудних» грошей та ухилення від оподаткування чи вивід капіталу. Проте офшорні механізми дозволяють певним державам чи територіям забезпечити конкурентні переваги в світі. Міжнародна податкова конкуренція завдяки офшорним механізмам примушує реформувати чинні податкові системи з метою забезпечення національного економічного розвитку.

Висновки. На сучасному етапі розвитку офшорного бізнесу в Україні проблема офшорних механізмів має вирішуватись на глобальному рівні за рахунок об'єднання інших країн, міжнародних організацій, що дасть змогу створити спільну законодавчу базу та гармонізувати податкову систему та систему санкцій для зменшення впливу капіталу з країни.

Заходи протидії використанню офшорних механізмів існують, але вони не завжди ефективні, а методи ухилення від оподаткування весь час удосконалюються. І за таким удосконаленням держави та міжнародне співтовариство не завжди встигають вчасно реагувати, використовуючи правові механізми. Не можна однозначно стверджувати, що офшорні механізми є негативним правовим

явищем. Дуже часто офшорні механізми виконують позитивну роль для держав і тому вони мають право на існування. У світі офшорні юрисдикції діють як альтернатива державам з високим оподаткуванням. До них звертаються суб'єкти господарювання, як правило, з економічно розвинених країн. Офшорні юрисдикції стають конкурентами на світовому рівні, запобігаючи встановленню податкової монополії.

Ліквідація офшорних юрисдикцій може привести до запровадження одного підвищеного рівня оподаткування в країнах для всіх платників податків. У випадку заборони здійснювати операції з офшорними

юрисдикціями це може викликати спотворення фінансових потоків і вплинути на режим вільної торгівлі в усьому світі. Офшорні юрисдикції є спеціальним механізмом стимулювання інвестиційної діяльності і збільшення надходжень до бюджетів депресивних територій, економічний ефект в яких досягається завдяки розширенню бази оподаткування та зменшенню податкового навантаження.

Для вирішення завдань щодо міжнародно-правового регулювання офшорних механізмів необхідно утворити єдину міжнародну регулюючу організацію офшорних механізм (ОПОМ).

Список використаних джерел:

1. Международные валютно-кредитные и финансовые отношения: Учебник / под ред. Л. Н. Красавиной. – 2-е изд., перераб. и доп. – М. : Финансы и статистика, 2000. – 796 с.
2. Україна-Політичні заходи, спрямовані на відновлення довіри та поновлення програми, підтримуваної фінансуванням від Фонду : лист МВФ Першому Віце-прем'єр-міністру КМУ А. Ключеву від 31.12.2012 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://economics.unian.net/files/1329619399.jpg>.
3. Черепухина Н. Правила офшорного бізнесу / Н. Черепухина // Ринок капіталу. – 2008. – № 11. – С. 68.
4. Волкова Ю. О. Розвиток офшорних центрів у системі міжнародного бізнесу / Ю. О. Волкова // Формування ринкових відносин в Україні. – 2009. – № 1. – С. 43-48.
5. Собуцький С. Офшорний вузол України [Електронний ресурс] / С. Собуцький // Вісник податкової служби України. – від 29.10.2012 р. – № 40. – Режим доступу : <http://www.visnuk.com.ua/ua/pubs/id/4162>.
6. Даукаев И. М. Как создать собственную компанию в зонах льготного налогообложения / И. М. Даукаев – М. : Бизнес, 2003. – 36 с.
7. Гетманцев Д. О. Офшорний статус і надходження до бюджету [Електронний ресурс] / Д. О. Гетманцев. – Режим доступу : www.dt.ua/ECONOMICS/ofshorniy_status_i_nadhodzhennya_do_byudzhetu-92920.html.
8. Про ратифікацію Угоди між Кабінетом Міністрів України та Організацією економічного співробітництва та розвитку щодо привілеїв, імунітетів та пільг, наданих Організації : закон України від 7 липня 1999 року № 850-XIV // Відомості Верховної Ради України. – 1999. – № 35. – Ст. 301.
9. Harmful Tax Competition An Emerging Global Issue (OECD. 1998) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.oecd.org/dataoecd/33/0/1904176.pdf>.
10. The OECD's Project on Harmful Tax Practices: The 2001 Progress Report: OECD Report, 2001 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.oecd.org/dataoecd/60/28/2664438.pdf>.
11. The Global Forum on Transparency and Exchange of Information for Tax Purposes. A Background Information Brief. OECD. – London, 2011. – P. 29.
12. Spitz, Barry. Tax Havens Encyclopedia / Barry Spitz. – London : Butterworths, 1992. – 486 p.
13. Griffiths, D. International Efforts to Combat Money Laundering: Development and Prospects, Action Against Transnational Criminality: Papers from the 1993 Oxford Conference on International and White Collar Crime, Oxford Preess/ D. Griffiths. – London, 1994. – 348 P.
14. Резолюція Ради Безпеки ООН № 1617 (2005 року) «40 + 9 рекомендацій» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/995_d53.
15. Report of the Working Group on Offshore Centers: Financial Stability Board, 5 April 2000

[Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.financialstabilityboard.org/publications/r_0004b.pdf.

16. Hartmann P. The euro area financial system: structure, integration and policy initiatives / P. Hartmann, A. Maddaloni, S. Manganelli // *Oxford Review of Economic Policy*. – № 19 (1). – 2003. – P. 180-213.

17. Council Directive 2003/48/EC of 3 June 2003 on taxation of savings income in the form of interest payments // *Official Journal*. – 2003. – № L 157. – P. 38–48.

18. Халдин М. Мировой опыт оффшорного бизнеса / М. Халдин. – М. : Межд. отношения, 1995. – 45 с.

19. Супрун Л. Оффшорні компанії у сучасній діловій практиці / Л. Супрун // *Юридичний журнал*. – 2011. – №1. – С. 55-57.

20. Pinto C. (Harmful) tax competition within the European Union: concept and overview of certain tax regimes in selected Member States [Електронний ресурс] / С Pinto. – 2000. – Режим доступу : www.ifs.org.uk.